

Kriminologisk læring af udviklingen i indbrud under pandemien¹

Peter Kruize og Britta Kyvsgaard

Abstract

Our (work)lives have changed radically due to the Covid19-pandemic. This unique situation can be perceived as a natural experiment. What happens to the number of burglaries in private residences, businesses/companies, institutions, and holiday homes when many employees work from home and children receive online education? What are we to expect based on criminological theories and what happened in practice? Theory would predict a decrease in the number of burglaries in private homes and an increase in the number of burglaries in companies and institutions. In reality – at least in Denmark – there was a decline in all forms of burglary. The authors point to disruption of the market for stolen goods as a possible decisive factor in the explanation of this unexpected result.

Keywords:

burglary, pandemic, routine activity theory, stolen goods

1. Indledning

For en meget stor del af befolkningen har livet under Corona-pandemien været radikalt forandret. Restriktioner har betydet, at mange i lange perioder har arbejdet hjemme, og at skoler og daginstitutioner har været lukket. Det samme gælder restauranter, barer, diskoteker og andre forlystelsessteder, ligesom koncerter, sportsbegivenheder og andre større arrangementer har været aflyst. Fly har stået stille, og grænser været lukkede, så få har kunnet rejse ud af landet, og få har kunnet komme ind. Den helt unikke situation, som pandemien har skabt, udgør en naturlig eksperimentel situation, som giver os mulighed for at undersøge betydningen af de omfattende restriktioner og de livsforandringer, de har skabt. Denne artikel tager afsæt i en undersøgelse

1. Title in English: Criminological learning from the changes in number of burglaries during the pandemic

fra 2021 om de ændrede livsvilkårs betydning for risikoen for at blive udsat for indbrud i eget hjem (Kruize & Kyvsgaard, 2021).²

Der er publiceret adskillige studier og artikler om pandemiens betydning for kriminalitetens omfang og art, herunder også undersøgelser vedrørende indbrud. Denne artikel omfatter ikke en systematisk gennemgang af denne litteratur, idet der især er fokus på de nordiske lande og i øvrigt alene omtales enkelte relevante studier.

Den tidligste danske analyse af kriminalitetsudviklingen under pandemien angår alene den første nedlukning fra d. 13. marts til d. 20. april 2020 (Mannov, Østergaard og Minke, 2020). Analysen omfatter seks kriminalitetsarter, herunder indbrud i beboelser og erhverv. Undersøgelsen finder bl.a., at indbrud i private beboelser er mindsket med 41 pct. i den undersøgte periode, hvilket først og fremmest forklares med det omfattende hjemmearbejde, der var i perioden. Der er også gennemført en dansk undersøgelse af restriktionernes betydning for vold i nattelivet (Ejrnæs et al., 2021). Denne viser, at nedlukningen af nattelivet har haft en meget stor effekt på omfanget af registrerede voldsepisoder i netop nattelivsområderne. I måneden efter nedlukningen ses således et fald på omkring 90 pct. i antal registrerede volds-tilfælde sammenlignet med tilsvarende periode året forinden, mens effekten er lidt mindre i de perioder, hvor nedlukningen af nattelivet ikke var total. I analysen findes der ikke tegn på forskydning.

En gruppe forskere har undersøgt udviklingen i forskellige former for kriminalitet i 27 byer fra sammenlagt 23 lande (Nivette et al., 2021). Det er sket ved hjælp af en tidsserieanalyse vedrørende registreret kriminalitet i primært hovedstæderne i de første 100 dage efter nedlukningen i forhold til perioden forud for nedlukningen. Analysen omfatter seks kriminalitetsformer: Drab, vold, røveri, tyveri, indbrud og biltyveri. Samlet set er der for alle former for kriminalitet påvist en mindskning efter nedlukningen, dog alene en marginal effekt for så vidt angår drab. Desuden er der store variationer mellem de forskellige lande. Sverige fremhæves som et land med relativt få restriktioner under pandemien, hvilket antagelig forklarer, hvorfor der – med undtagelse af tyveri – efter nedlukningen ikke har været nedgang i kriminaliteten i de to svenske byer, der er omfattet af undersøgelsen, Stockholm og Malmø. En anden undersøgelse af pandemiens betydning for kriminalitet i Sverige angår alene indbrud i beboelse og alene en relativ kort periode, nemlig uge 12-20 i 2020 (Gerell et al., 2020). Ifølge denne undersøgelse er indbrud i beboelse mindsket med 29 pct. i denne periode. Undersøgelsens resultatet vedrørende indbrud flugter ikke helt med de oplysninger, der fremgår af den årlige, svenske kriminalstatistik (BRÅ, 2021), som viser, at antallet af indbrud i

2. Undersøgelsen er finansieret af Bo Trygt-samarbejde (omfatter Trygfonden, Realdania, Bolius og Det Kriminalpræventive Råd). Rapporten kan findes på www.dkr.dk og www.cfka.dk. Mens rapporten fokuser på indbrud i beboelse, inkluderer denne artikel alle former for indbrud.

private boliger i 2020 sammenholdt med 2019 stort set er uforandret, idet der var registreret 15 flere indbrud af denne type i 2020 end i 2019.

Oplysninger om kriminalitetsudviklingen i Helsingfors efter nedlukningen er også omfattet af ovennævnte internationale analyse (Nivette et al., 2021). Omfanget af restriktionerne i Finland svarer ganske meget til de danske, idet der dog i højere grad har været anvendt regionale nedlukninger i Finland. Analysen viser, at der har været et signifikant fald i indbrud i Helsingfors efter nedlukningen. Overordnet viser denne analyse desuden, at det først og fremmest er krav om hjemmearbejde og om ophold i hjemmet, der har drevet den præventive effekt, mens andre undersøgte restriktioner ikke synes at have haft en effekt.

I Norge har politiet og anklagemyndigheden udgivet en rapport (STRASAK-rapporten, 2020) om bl.a. kriminalitet i tiden med restriktioner grundet pandemien. Heri oplyses, at fra 2019 til 2020 er antallet af anmeldte lovovertrædelser reduceret med 3,1 pct., mens det for formueforbrydelser drejer sig om en reduktion på 8,4 pct. Beregnet alene fra uge 11-53 var reduktionen i formueforbrydelser på 10,7 pct., og nedgangen var særlig stor i april og maj måned.

2. Forventet ændringer

Ændringer i risikoen for indbrud relateres typisk til rutineaktivitetsteorien (Cohen & Felson, 1979), der siger, at en kriminel handling kun vil forekomme, hvis der samtidigt og på samme sted vil være en motiveret gerningsperson, et egnet mål for kriminaliteten og et fravær af kapable vogtere. I forhold hertil kan det hævdes, at der under pandemien næppe er sket forandringer med hensyn til egnede mål for indbrud. Der findes dog undtagelser, som fx indbrud i hotelværelser, der har stået tomme under pandemien og dermed ikke har udgjort et egnet mål.

Med hensyn til en motiveret gerningsperson må formodes, at grænselukninger har haft den konsekvens, at der i en periode har været færre (omrejsende) udenlandske kriminelle til stede i landet. Som en indirekte følge af, at nattelivet har været helt eller delvist nedlukket under pandemien, har der formodentlig sjældnere opstået situationer, hvor potentielle indbrudstyre efter indtagelse af alkohol eller stoffer bliver overmodige og ser mere let på risikoen ved den kriminelle handling (jf. Subjective Expected Utility Theory, Farrington, 1979). Tilsvarende kan det være relevant at pege på Wikströms Situational Action Theory (SAT) (Wikström, 2004; Wikström et al., 2012), der fokuserer på unge lovovertrædere og på sammenhængen mellem livsstil og omgivelser. Ifølge teorien opstår kriminalitet, når et individ med tilbøjelighed til at begå kriminalitet interagerer med kriminogene omgivelser og en kriminogen situation. Kriminogene omgivelser har ringe sammenhængskraft, såsom bycentre og lokale butikcentre. Det er steder, hvor unge kan hænge

ud uden voksenkontrol og uden deltagelse i strukturerede fritidsaktiviteter. Den kriminogene situation kan opstå i forbindelse med indtagelse af rusmidler i disse omgivelser. Sådanne situationer har givetvis også været minimeret under restriktionerne under af pandemien.

Det er imidlertid ikke kun rutineteoriens tre elementer, der har betydning for gennemførelsen af en kriminel handling, når det drejer sig om indbrud. I de fleste tilfælde er et indbrud i høj grad også motiveret af, at indbrudstyven kan få omsat de stjalne varer til kontanter. Såfremt efterspørgslen efter stjalne varer og/eller mulighederne for at afsætte disse varer aftager, vil også det influere på omfanget af indbrud. Alene på grund af lukning af en lang række forretninger, mindre færden i det offentlige rum og generelt mindre omgang med fremmede under nedlukningerne må det forventes en forstyrrelse af hælermarkedet under pandemien, hvilket har en betydning for gerningspersonens motivation til at begå indbrud.

Den mest iøjnefaldende forandring under pandemien angår dog utvivlsomt den tredje forudsætning for en kriminel handling – tilstedeværelsen af kapable vogtere (Halford et al., 2020). Mange har opholdt sig i deres hjem hele døgnet eller i en stor del af det, og beboelseskvartererne har været fyldt med meget mere liv i dagtimerne end sædvanligt, hvilket har indebåret en kraftig øgning i omfanget af vogtere – og dermed en forventning om færre indbrudstyverier i private beboelser i især perioder med mange restriktioner. Nedlukninger af arbejdspladser kan imidlertid også have betydet, at mange har valgt at flytte arbejdspladsen til deres sommerhus i stedet at arbejde i deres helårsbolig. Dette må forventes at have mindsket risikoen for indbrud i sommerhuse, idet det – svarende til situationen for beboelsesområderne – har skabt betydeligt mere liv og dermed øget kontrol og overvågning i de sommerhusområder, der almindeligvis ligger øde hen uden for sæsonen. Denne ændring i opholdssted kan omvendt ikke forventes at mindske den mulige præventive effekt af indbrud i beboelser, dels fordi der givetvis fortsat har været mere liv end sædvanligt i beboelsesområderne i dagtimerne, og dels fordi en ret lille andel af befolkningen er ejere af et sommerhus.

Ud over at påvirke omfanget af indbrud kan nedlukninger også tænke sig at have medført en forskydning i, hvilken type indbrud der bliver begået. Mens der har været flere tilstedeværende i private beboelser og beboelsesområder, har industriområder, kontorbygninger, forretninger, institutioner mv. ligget øde og ubevogtede hen i lange periode. Dette kan have indebåret en forskydning af indbrud i boliger til indbrud i erhvervslokaler, forretninger mv.

3. Undersøgelsesmetode

Undersøgelsen angår det første år under pandemien; dvs. fra nedlukning af Danmark d. 18. marts 2020 og til og med d. 17. marts 2021. Dette år er delt op i fem perioder:

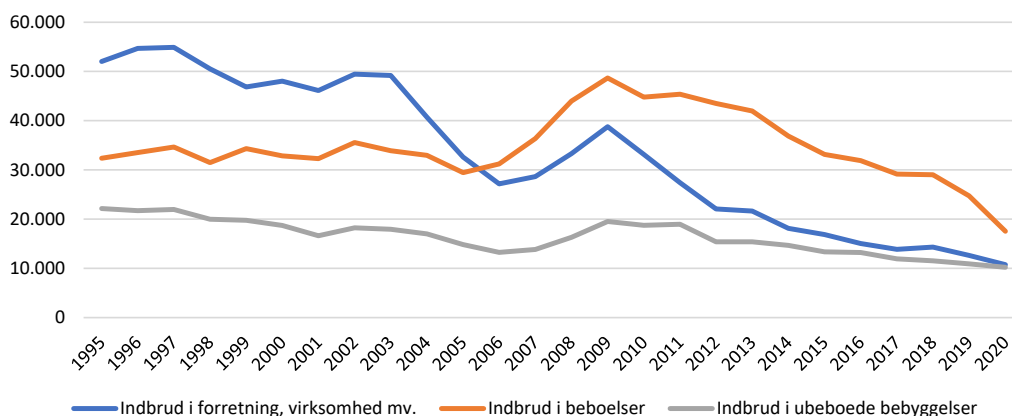
- 18. marts 2020 – 17. maj 2020: Første omfattende nedlukning.
- 18. maj 2020 – 26. juni 2020: Gradvis genåbning
- 27. juni 2020 – 18. september 2020: Genåbning næsten total
- 19. september 2020 – 20. december 2020: Gradvis nedlukning.
- 21. december 2020 – 17. marts 2021: Anden omfattende nedlukning

Spørgsmålet er, hvorledes det kontrafaktiske spørgsmål – hvordan ville antallet af indbrud have udviklet sig, såfremt pandemien ikke var indtruffet? – kan besvares. Hvis udviklingen i omfanget af indbrud havde været helt jævn over mange af de foregående år, ville det være en ret enkel sag at besvare dette spørgsmål, idet man da med rimelig sikkerhed kunne antage, at omfanget af indbrud ville have fulgt den hidtidige trend, hvis pandemien ikke var indtruffet. Sådan forholder det sig imidlertid ikke.

Som det ses af figur 1, har der været kraftige fluktuationer i omfanget af anmeldte indbrud de seneste 15 år, hvorfor det er ikke muligt at fastsætte et forventet antal indbrud på baggrund af den længerevarende trend. Vi har valgt i stedet at se på udviklingen siden 2018 og fremskrive den som den forventede udvikling. Det skyldes, at faldet i antallet af anmeldte indbrud i beboelse var meget større i 2019 end i de foregående år. Der er således tale om en historisk stor reduktion i antal indbrud i beboelser på ikke mindre end 18 pct. fra perioden to år før pandemien til perioden et år før. En så stor reduktion vil næppe kunne forventes at fortsætte. Ved at tage udgangspunkt i udviklingen fra 2018 til 2019 og sammenligne situationen under pandemien hermed sikrer vi os derfor, at vi ikke overestimerer betydningen af pandemien, men antagelig i højere grad risikerer at underestimere dens betydning for kriminalitetsudviklingen.

Helt konkret er der set på, hvordan omfanget af indbrud har udviklet sig fra perioden 18. marts 2018 til 17. marts 2019 – altså året inden første nedlukning under pandemien – til tilsvarende den periode året derpå, dvs. fra 18. marts 2019 til 17. marts 2020. Såfremt et fald i antal indbrud fra første til anden periode ikke overgår det som nævnt ganske store fald, der var set året inden første periode, antages restriktionerne under pandemien ikke at have influeret på omfanget af indbrud. Såfremt faldet derimod viser sig at være større, anses forskellen mellem faldet i første periode – året inden første nedlukning – og i anden periode – pandemiens første år – som værende en effekt af de særlige forhold under pandemien.

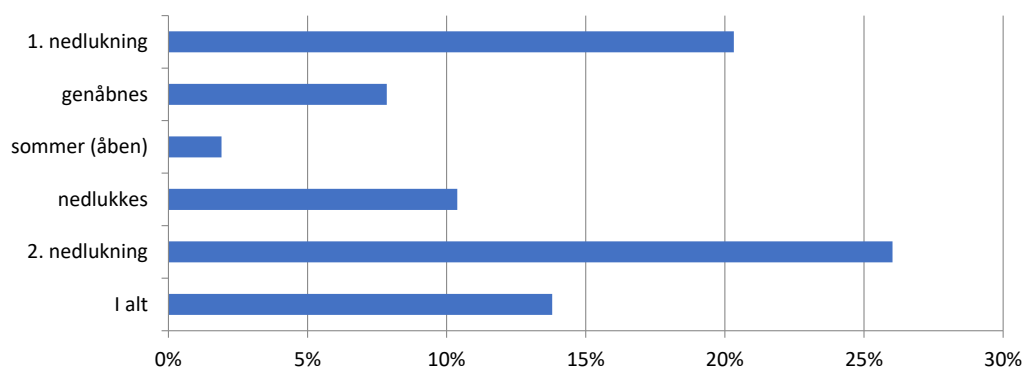
Tilsvarende metode er anvendt ved måling af pandemiens effekt på indbrud i forretninger, virksomheder mv. samt indbrud i fritidshuse. Også for disse indbrud har der været et fald året inden pandemien, men dog i mindre målestok, nemlig henholdsvis på 10 og 13 pct., jf. figur 1, der viser de tre former for indbrud, kriminalstatistikken omfatter. Indbrud i ubeboede bebyggelser omfatter både kolonihave/fritidshuse og garage, udhus, kælder-, lofts- og pulterrum.

Figur 1: Udviklingen i antallet af politianmeldte indbrud i Danmark (1995-2020).

4. Udviklingen i omfanget af indbrud under pandemien

Figur 2 viser den overordnede effekt af pandemien for omfanget af indbrudskriminalitet fordelt efter de nævnte fem perioder under pandemien.³ Samlet set er omfanget af indbrud mindsket med 14 pct. under pandemien i forhold til det, der kunne forventes på baggrund af den tidligere udvikling. Figuren viser tydeligt, at der er store variationer mellem de fem perioder: Jo mere samfundet har været lukket ned, desto større er mindskningen i omfanget af indbrud. Det er samtidig bemærkelsesværdigt, at faldet under den anden nedlukning er større end under den første nedlukning. At indbrudsniveauet i sommeren 2020 også er mindre end forventet, er overraskende; mange havde forventet, at der ville forekomme flere indbrud i denne periode som følge af idéen om, at det tabte (set med indbrudstyvens øjne) skulle indhentes.

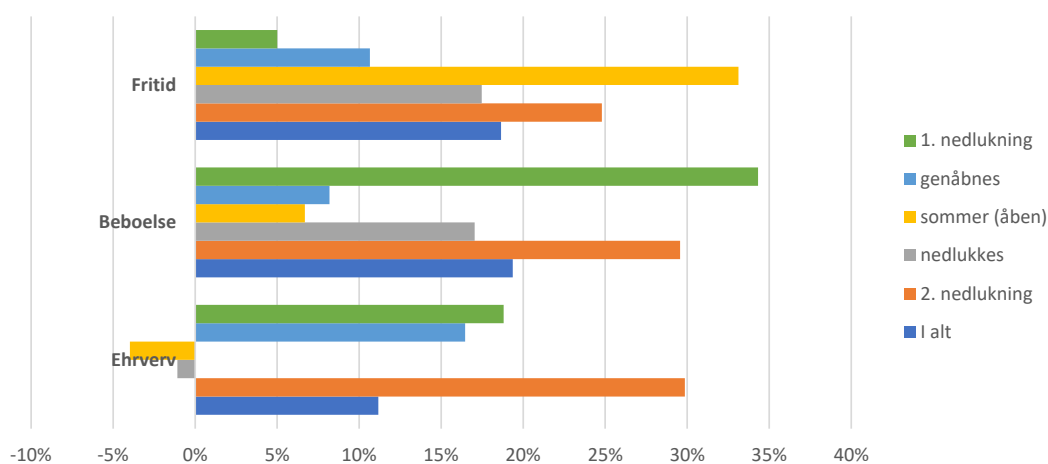

Figur 2. Effekten af pandemien målt ved det procentuelle ekstra fald i omfanget af indbrud under pandemien og fordelt efter de forskellige nedluknings-/åbningsperioder.

3. Denne – og de andre figurer – viser den procentuelle mindskning, der kan tilskrives pandemien. Figurerne viser et positivt tal, hvis der er tale om en mindskning og et negativt tal, hvis der er tale om vækst i forhold til den historiske udvikling (som i to perioder i Figur 3 under Erhverv).

Figur 3 inkluderer alle former for indbrud med undtagelse af indbrud i garage, kældre mv. For indbrud i private hjem (beboelse) er der samlet set et fald på 18 pct. under pandemien, idet faldet er mest markant i de to perioder med flest restriktioner og nedlukninger.⁴ Det svarer til forventningen om, at flere kapable vogtere (pga. hjemmearbejde, fjernundervisning samt nedlukning af fritidsaktiviteter og kulturlivet) vil føre til færre indbrud. At effekten på indbrud i beboelse af anden nedlukning er lidt mindre end effekten af første nedlukning, skyldes formentligt, at den første nedlukning var total, mens det danske samfund i mindre grad var helt ud af drift under den anden nedlukning. Muligvis spiller mindre frygt for smitten blandt befolkningen også ind, idet færre kan have holdt sig helt afsondret under anden nedlukning (Nielsen et al., 2022).

Figur 3: Effekten af pandemien målt ved det procentuelle ekstra fald i omfanget af indbrud under pandemien, fordelt efter arten af indbrud og de forskellige nedluknings-/åbningsperioder.

Betydningen af nedlukningens effekt illustreres også af en vidtgående lokal nedlukning i Nordjylland. Fra 5. til 23. november 2020 (19 dage) blev kommunegrænser, restauranter, skoler mv. lukket i syv nordjyske kommuner. I den periode blev der registreret 11 indbrud i beboelse i disse kommuner. I de 19 dage forud denne periode blev der anmeldt 23 indbrud, mens der blev anmeldt 22 indbrud i beboelse i den efterfølgende 19-dages periode. Antallet af anmeldelser af indbrud i beboelse blev altså halveret under den lokale nedlukning. Tallene er små, men de understøtter klart de øvrige resultater om, at indbrud falder i takt med omfanget af restriktioner.

Det er uvist om pandemiens effekt på omfanget af indbrud i privat beboelse alene kan tilskrives tilstedeværelsen af flere kapable vogtere. En anden mulig forklaring er, at færre er motiveret for at begå indbrud. For at få indtryk heraf, er karakteristika ved gerningspersonerne før og under pandemien undersøgt. Eftersom meget få indbrud opklares, giver en sådan undersøgelse alene mening, hvis det er de samme forhold, der år for år har

4. Det svarer til ca. 4.500 færre indbrud i beboelse end forventet.

betydning for, om et indbrud opklares eller ej. Det er givetvis ikke et tilfældigt udsnit af indbruddene, der opklares, men det er plausibelt at antage, at de forhold, der henholdsvis fremmer og hæmmer sandsynligheden for opklaring, er nogenlunde de samme år for år.

For så vidt angår indbrudstyvenes tilhørsforhold til Danmark, er det rimeligt at forvente, at der grundet grænselukninger under pandemi er blevet begået færre indbrud af personer, der ikke er bosat i Danmark. Det viser sig da også, at der i forhold til året inden pandemien er sket en halvering i andelen af sigtede, der har status som turister (dvs. at de ikke bor i Danmark, men opholder sig lovligt i landet) under pandemien. Det samme skete imidlertid i perioden fra to år før til året før pandemien, hvilket kan bero på øget grænsekontrol i den periode (Kruize, 2020a). Hvorvidt det fortsatte fald i andelen af turister blandt de sigtede under pandemien skyldes, at denne udvikling bare er fortsat, eller om det skyldes restriktionerne under pandemien, vides ikke; det forekommer dog ret usandsynligt, at de lukkede grænser ikke i et eller andet omfang har påvirket omfanget af turister, der sigtes for indbrud. På den anden side vil det givetvis også være fejlagtigt at anse grænselukningen som den altovervejende årsag til faldet i omfanget af indbrud, hvilket det omtalte kortvarige 'eksperiment' i de nordjyske kommuner illustrerer.

Der ses også ændringer i den aldersmæssige sammensætning af sigtede indbrudstyre under pandemien. Det viser sig, at 66 pct. af dem, der blev sigtet to år før pandemien, var under 30 år på gerningstidspunktet, mod 55 af de sigtede et år inden pandemien og 43 pct. af de sigtede under pandemien. Antagelig skal dette gradvise fald i andelen af unge primært forklares med, at der generelt har været et fald i kriminalitet blandt unge og unge vokse gennem en lang årrække (Kyvsgaard, 2020). Det er dog også muligt, at noget af faldet skal forklares med, at pandemirestriktionerne har betydet, at unge sjældnere er kommet i kriminogene situationer og omgivelser, jf. Wikström (2004), eller sjældnere kommer i situationer, jf. Farrington (1979), hvor indbrud ses som en mulighed.

Mindskningen i omfanget af indbrud i fritidshuse er af samme størrelsesorden som for indbrud i beboelse (figur 3), men her sker det største fald i sommerperioden, hvor der har været meget få restriktioner. Eftersom danske sommerhuse langs især Jyllands vestkyst under normale omstændigheder i stor stil lejes ud til tyskere, nordmænd og andre udlændinge og således sjældent står tomme hen i sommerperioden, så tyder dette resultat på, at der også i øvrigt har været særligt mange beboere og dermed en særlig omfattende overvågning i fritidshusområderne under pandemien i sommeren 2020.

Det er også bemærkelsesværdigt, at faldet i indbrud i fritidshuse har været betydeligt mere markant under den anden end under den første nedlukningsperiode. Det kan skyldes, at flere har valgt at opholde sig i deres sommerhus i den periode. Det bemærkes, at der har været et boom i salg af sommerhuse

i 2020, hvilket måske ikke alene skyldes vanskeligheder og restriktioner med hensyn til udlandsrejser, men at mange har set en mulighed for kunne opholde sig i et fritidshus under – forventede – nye, kommende restriktioner. Under første nedlukning var mange muligvis mere tøvende med hensyn til denne arbejdsform og med, hvordan de kunne organisere sig og familien i sommerhuset.

Der er også tale om en mindskning i antal indbrud i erhvervsejendomme og institutioner (figur 3: erhverv) under pandemiens første år. Faldet er samlet set på 11 pct., hvilket er mindre end tilfældet er for private hjem (beboelse) og fritidshuse (fritid). Figuren viser, at der især under den anden nedlukningsperiode har været et markant fald i antallet af indbrud i erhvervsejendomme og institutioner, mens der omvendt i sommeren 2019, hvor samfundet var genåbnet, samt i den anden nedlukningsperiode forekom lidt flere erhvervsindbrud end i de tidligere, tilsvarende perioder.

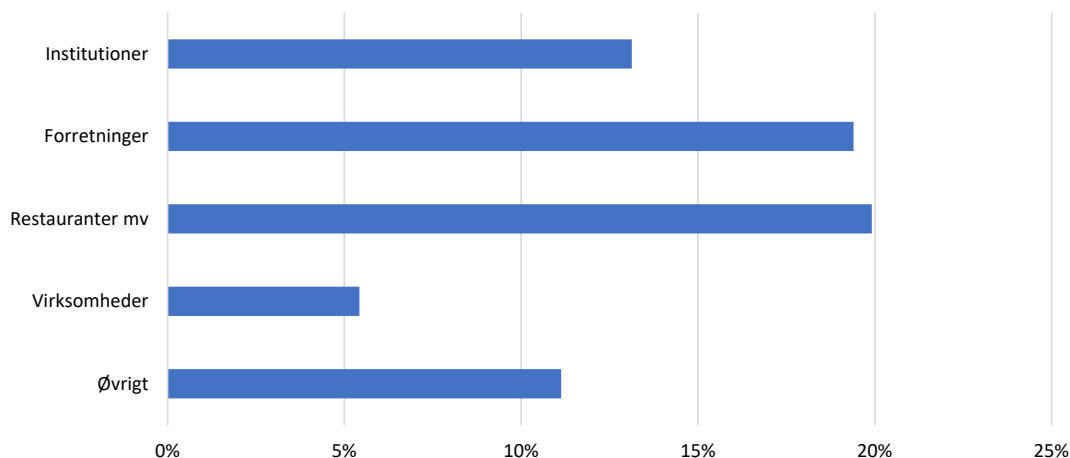
Disse fluktuationer i udviklingen i omfanget af erhvervsindbrud under pandemien i forhold til perioden forinden er overraskende – i hvert fald ud fra antagelsen om, at der under pandemien har været færre kapable vogtere til stede i dagtimerne i forhold til denne type indbrud. Antallet af kapable naturlige vogtere uden for dagtimerne er dog ikke mindsket i særlig grad, fordi ansatte, skoleelever eller andre typisk ikke færdes i erhvervsejendommene eller institutionerne om aftenen eller natten, hvilket også afspejler sig i, at langt de fleste indbrud i disse lokaliteter er begået om aftenen og natten såvel før (87 pct.) som under pandemien (88 pct.).

Internationale studier påviser forskellige tendenser for udviklingen af erhvervsindbrud under pandemien. Et canadisk studie, der angår udviklingen af bl.a. indbrud i Vancouver, viser med hensyn til indbrud i beboelse samme tendens som det, der er set i Danmark, men viser samtidig, at mens der registreres flere erhvervsindbrud i starten af pandemien, falder disse anmeldelser senere (Hodgkinson & Andresen, 2020). Dette forklares med at »... commercial burglary increased during the COVID-19 shut down because businesses were forced to close, and owners and employees were no longer present to act as capable guardians. Subsequent decreases would be expected if capable guardians reacted to this shift in crime. In Vancouver, the police responded to the surge in calls for commercial burglary by arresting offenders and urging business owners to increase security – which many did by boarding up their shops« (Hodgkinson & Andresen, 2020, p. 9). I Sverige er der i en undersøgelse påvist 12 pct. færre erhvervsindbrud i uge 12-20 i 2020, og der peges på færre udenlandske kriminelle på grund af grænselukninger i Europa som mulig forklaring på dette resultat (Gerell et al. 2020, p. 7). Det er muligvis også det, der er forklaringen på, at de svenske indbrudstal begyndte at falde allerede inden de – i øvrigt mere begrænsede – svenske tiltag blev indført. Tilsvarende påvises i et komparativt studie af fald i erhvervsindbrud i New Delhi, mens denne form for indbrud er forøjet under pandemien i New York (Arora et al., 2020). Samme studie

peger, ligesom Hodgkinson & Andresen (2020), på en ekstra politiindsats som forklaring for faldet i erhvervsindbrud i New Delhi.

En mulig forklaring på faldet i indbrud i danske erhvervsjendomme og institutioner kan være, at nogen af målene for disse indbrud har været mindre attraktive under pandemien, jf. eksemplet med indbrud i hoteller. Dette er undersøgt ved at se nærmere på, om pandemiens effekt varierer i forhold til forskellige kategorier af institutioner og erhvervsjendomme (se figur 4). Institutioner omfatter både offentlige (skole, børnehave, plejehjem, bibliotek, museum, svømmehal mv.) og private institutioner (beboerklub mv). Det viser sig, at det største fald i omfanget af indbrud er registreret ved forretninger og restauranter/cafeer/hoteller. At mindskningen er størst på disse områder, skyldes muligvis, at det, der disse steder anses for attraktive mål for et indbrud – kontanter, alkohol og tobak – under de langvarige nedlukninger er blevet fjernet eller formodet fjernet fra stedet.

Figur 4: Effekten af pandemien målt ved det procentuelle ekstra fald i omfanget af indbrud under pandemien for indbrud i forskellige typer af erhvervsjendomme og institutioner.

Som nævnt må det endvidere antages, at der har været færre udenlandske gerningspersoner til stede i Danmark, mens grænserne var lukket, og at dette også har haft en betydning for omfanget af indbrud i erhvervslokaler og institutioner. Det samme gør sig gældende med hensyn til, at der muligvis også har været færre situationer, hvor unge har været motiveret til at begå indbrud (jf. de omtalte teorier af Wikström, 2004; Farrington, 1979).

5. Hælermarkedets funktion under pandemien

De ovennævnte forhold alene besvarer dog næppe spørgsmålet om, hvorfor der har været et ganske stort fald i antallet af anmeldte indbrud i erhvervsjendomme og institutioner under pandemien, og hvorfor faldet har været

markant større under den anden end den første nedlukning. Som tidligere påpeget, er muligheden for at afsætte stjalne varer imidlertid også en forudsætning for, at indbrud finder sted. Kan forklaringen være, at pandemien også har medført disruption af hælermarkedet?

Udbyttet af et indbrud er typisk varer som smykker, elektronik og designmøbler. Dansk politi (intern analyse af hæleri, 2015) har identificeret fire afsætningskanaler for hælervarer:

1. direkte salg fra tyv til hæler
2. salg til legale forretninger
3. salg til organiserede hælnetværk
4. overførsel til udenlandske markeder

Der er næppe tvivl om, at nedlukningerne under pandemien har begrænset indbrudstyvenes muligheder for at afsætte deres tyvekoster, alene fordi legale forretninger har været lukket i disse perioder.⁵ Og selv om forretningsindehaveren måtte være klar over, at han/hun køber stjalne varer, må incitamentet til at aftage varer i en situation, hvor det er vanskeligt at få dem afsat til en tilfældig kunde, være ringe. Dertil kommer ikke mindst risikoen ved at skulle ligge inde med stjalne varer i længere tid end vanligt.

En af de øvrige afsætningskanaler – overførsel af hælervarer til udenlandske markeder – må også have været besværliggjort og forbundet med en øget risiko under pandemien på grund af grænselukningen.

Danskere har benyttet sig meget af internetkøb i nedlukningsperioder. Det har været travle tider for Post Nord og andre pakkefirmaer. Det handler dog mest om nye varer. Der er ikke kendskab til, i hvilket omfang der via nettet har været salg af brugte varer i nedlukningsperioderne, men grundet risikoen for smitte har der antagelig været en begrænset villighed til at mødes med fremmede.

Når det er vanskeligt at komme af med tyvekoster, kan indbrudstyven i princippet selv beholde dem, indtil samfundet åbner igen. Forskning peger dog på, at det er vigtigt for indbrudstyre hurtigt at komme af med *hot products* (Sutton, Hodgkinson & Levi, 2008). Så længe de er i besiddelse af dem, kan de af politiet kobles til indbruddet. Desuden får de ikke det, der har været det egentlige mål for indbruddet: kontanter.

Mens der findes mange plausible antagelser om, hvordan hælermarkedet har været påvirket af pandemiens nedlukninger og dermed medvirket til faldet i omfanget af indbrud, så er det ikke uden videre oplagte forklaringer på, hvorfor faldet i antallet af anmeldte erhvervsindbrud var markant større under den anden end under den første nedlukning. De hypoteser, der vil kunne fremsættes, modsiges umiddelbart af, at mønstret for fald i omfanget

5. I Danmark var kun de såkaldte nødvendige forretninger åbne under de omfattende nedlukninger, dvs. fødevarerbutikker og apoteker.

af indbrud i erhvervsbygninger og institutioner er helt anderledes for indbrud i beboelse. Det kræver derfor mere forskning og større indblik i først og fremmest hælermarkedets funktion og diversitet for at afklare dette mønster tilfredsstillende.

Kontaktoplysninger

Peter Kruize: info@cfka.dk

Britta Kyvsgaard: bkyvs@outlook.dk

Litteratur

- Arora, P.M., R. Rao and S. Agrawal (2020). Crimes in the Time of COVID-19. *Vantage: Journal of Thematic Analysis*, University of Delhi, October 2020, Vol.1, Issue 2.
- BRÅ (2021). *Kriminalstatistik 2020. Anmälda brott. Slutlig statistik*. Stockholm: Brottsförebyggandet Rådet.
- Cohen, L.E. and M. Felson (1979). Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44:588-608.
- Ejrnæs, A., R.H. Scherg, A. Cold og J.K. Staunstrup (2021). *Natteliv og vold. En geografisk analyse af nattelivsrelateret vold under coronaepidemien*. København: Det Kriminalpræventive Råd.
- Farrington, D. P. (1979). Experiments on deviance with special reference to dishonesty. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, 12:207-252. New York: Academic Press.
- Gerell, M., J. Kardell and J. Kindgren (2020). Minor covid-19 association with crime in Sweden. *Crime Science* 9:19.
- Halford, E., A. Dixon, G. Farrel, N. Malleson and N. Tilley (2020). Crime and coronavirus: Social distancing, lockdown, and the mobility elasticity of crime. *Socarxiv*, <https://doi.org/10.31235/osf.io/4qzca>
- Hodgkinson, T. and M. A. Andresen (2020). Show me a man or a woman alone and I'll show you a saint: Changes in the frequency of criminal incidents during the COVID-19 pandemic. *Journal of Criminal Justice* 69 (2020).
- Kruize, P. (2020a). *Kriminalitet blandt ikke-fastboende udlændinge i Danmark 2015-2019*. Jægerspris: Center for Kriminalitetsanalyse.
- Kruize, P. (2020b). *Det Danske hælermarked 2014 – 2019: Estimer over omfang og karakteristika, med fokus på stjalne varer, der stammer fra indbrud i privat beboelse*. København: Det Kriminalpræventive Råd.
- Kruize, P. & B. Kyvsgaard. (2021). *Effekter af COVID-19 pandemien på indbrud i privat beboelse*. København: Bo Trygt-samarbejde.
- Kyvsgaard, B. (2020). *Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet 2006-2019*. København: Justitsministeriet.
- Mannov, J., C. Østergaard og L. Minke (2020). *Kriminalitetsudviklingen i Danmark under covid-19 pandemien*. København: Det Kriminalpræventive Råd.
- Nielsen, L. H., F. Jørgensen, A. Bor, F. B. Hyltdgaard og M. B. Petersen (2022). *Danskernes Smitteforebyggende Adfærd og Opfattelser. HOPE-Projektet*. Aarhus universitet, School of Business and social science.
- Nivette, A. et al. (2021). A global analysis of the impact of Covid-19 stay-at-home restrictions on crime. <https://www.nature.com/nathumbhav/>
- STRASAK-rapporten: Anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling 2020 (2021). <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2020/strasak-2020--anmeldt-kriminalitet-og-straffesaksbehandling.pdf>

- Sutton M., S. Hodgkinson & M. Levi (2008): Handling stolen goods: Findings from the 2003 offending crime and justice survey. *Internet Journal of Criminology*.
- Wikström, P.O. (2004). *Crime as Alternative. Towards a Cross-level Situational Action Theory of Crime Causation*. In (Ed) J. McCord: *Beyond Empiricism: Institutions and Intentions in the Study of Crime. Advances in Criminological Theory*. New Brunswick. Transaction.
- Wikström, P.O., D. Oberwittler, K. Treiber & B. Hardie (2012). *Breaking Rules*. Oxford: Oxford University Press 2012.